

Μνήμων

Τόμ. 7 (1979)

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Δ. ΛΟΥΛΕΣ : 'Ο βρετανικός τύπος για τη ναυμαχία του Ναβαρίνου •
Β. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ : Καταγραφή των εμπορικών πλοίων του 'Ηρακλείου
τό 1751 • ΡΕΝΑ ΣΤΑΥΡΙΑΗ - ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ : 'Ανέκδοτες επιστολές του
Γ. Σκληρού στον Γ. Ν. Πολίτη • Τ. Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ : Χρησιμολογι-
κό εικονογραφημένο μονόφυλλο των άρχων του 18ου αιώνα • Α. ΠΟ-
ΛΙΤΗΣ : Προσάθειες και σχέδια του Φοριέλ για μιá δεύτερη έκδοση της
συλλογής των ελληνικών δημοτικών τραγουδιών • Φ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟ-
ΠΟΥΛΟΣ : Χειρόγραφα Φουρνά Εύρωτασίας • Ι. Κ. ΧΑΣΩΤΗΣ : 'Η
διπλωματική αλληλογραφία των Bouigny - Mabili (τέλη ΙΗ' - άρχες ΙΘ'
αίωνα) • Γ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ : Ληστές και λησταντάρτες στην Κεν-
τρική 'Ελλάδα τό 1835 - 1836 • Κ. ΛΑΠΠΑΣ : Γύρω από τον 'Αλέ-
ξανδρο 'Ησαφα και τις λιθογραφίες του • Τ. Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ : Σχό-
λιο στη «δευτέρα» έκδοση της 'Εγκυκλοπαίδειας του Πατούσα (1710)
• ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΑΗ : 'Ο Ρήγας Φεραίος. Νέα στοιχεία από τα αρχεία
της Τεργέστης • Π. ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ : Στρατιωτική συμφωνία Βρε-
ταννίας - 'Ελλάδας (9 Μαρτίου 1942) • Η. FLEISCHER : 'Αντίποινα
των γερμανικών δυνάμεων Κατοχής στην 'Ελλάδα 1941 - 1944 •
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1976

ΑΘΗΝΑ 1978 - 1979

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΗΣΑΪΑ ΚΑΙ ΤΙΣ
ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ. ΠΡΟΣΘΗΚΗ (βλ. σ. 135-143)

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΠΠΑΣ

doi: [10.12681/mnimon.213](https://doi.org/10.12681/mnimon.213)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΛΑΠΠΑΣ Κ. (1979). ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΗΣΑΪΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ. ΠΡΟΣΘΗΚΗ (βλ. σ. 135-143). *Μνήμων*, 7, 195-196. <https://doi.org/10.12681/mnimon.213>

Οἱ διαφορὲς αὐτὲς ἴσως μποροῦν νὰ ἐξηγηθοῦν μερικὲς φορὲς μὲ τὴν ὑποτιθέμενη ἐκτέλεση τῶν ἀποκαλούμενων «δμήρων σκιῶν» [Schattengeiseln]. Ἄλλὰ δυστυχῶς δὲν χωράει καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν ἀναφερομένων νεκρῶν βρῆκε πραγματικὰ τὸν θάνατο.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι τὸ μελέτημα αὐτὸ δὲν γράφτηκε γιὰ νὰ ἀμβλύνει τὶς πράξεις ἐκείνων ποὺ ἐφάρμοσαν στὴν Ἑλλάδα τὸ σύστημα ἀντιποίνων τῆς Χιτλερικῆς Γερμανίας. Πιστεύω ὅμως ὅτι ἔχουν περάσει τώρα ἀρκετὰ χρόνια ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἀδυσώπητη περίοδο, ὥστε μπορεῖ κανεὶς νὰ τολμήσει ἓνα ξεκαθάρισμα τῆς ἱστοριογραφίας ἀπὸ τοὺς ἐκάστοτε μύθους ποὺ εἶχαν ἐπινοηθεῖ ἀπ' ὅλες τὶς ἐμπόλεμες πλευρὲς καὶ παρατάξεις. Στὸν πόλεμο ἢ — ἀναγκαῖα ὑπερβολικὴ — προπαγάνδα²⁶, ἡ παραγωγή μύθων, εἶναι θεμιτὸ ὄπλο τῶν ἐμπολέμων· στὴν ἱστοριογραφία ὅμως δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχει χῶρος οὔτε γιὰ «κακοὺς» οὔτε γιὰ «καλοὺς» μύθους.

Καὶ πιδ συγκεκριμένα: Ἡ βάρβαρη ἀναλογία τοῦ 1 : 50 δὲν ἐφαρμόστηκε στὴν Ἑλλάδα πάγια, ἀλλὰ σὲ ὀρισμένες μόνο περιπτώσεις. Ἄλλοιῶς θὰ ἔβρισκαν τὸν θάνατο καὶ ἄλλες δεκάδες χιλιάδων Ἑλλήνων μπροστὰ στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα.

Ἡ θυσία, ἡ ὕστατη θυσία τῆς ἐκατόμβης τῶν πραγματικῶν μαρτύρων δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ μειώνεται αἰσθητὰ, ἂν ἐκεῖνοι περιβάλλονται γιὰ τὸν ἓνα ἢ ἄλλο λόγο ἀπὸ εἰκονικοὺς συντρόφους τοῦ μαρτυρίου τους.

HAGEN FLEISCHER

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΗΣΑΪΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ

ΠΡΟΣΘΗΚΗ (βλ. σ. 135 - 143)

Στὸν ἀφιερωματικὸ τόμο «Στήλη. Εἰς μνήμην Νικολάου Κοντολέοντος», ποὺ δὲν ἔχει κυκλοφορήσει ἀκόμη, δημοσιεύτηκε μελέτη τῆς κ. Caterina Spetsieri - Beschi μὲ τίτλο «Ἀλέξανδρος Ἡσαΐας, ὁ προδότης τῆς ἰδεολογίας τοῦ Μακρυγιάννη» (σ. 272 - 293, πίν. 117 - 126). Ἡ μελέτη αὐτὴ προσκομίζει καινούρια στοιχεῖα γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἡσαΐα καὶ τὶς λιθογραφίες του, μὲ τὰ ὁποῖα ἀμφισβητεῖται ἡ ιδιότητα τοῦ Ἡσαΐα ὡς ζωγράφου τῶν λιθογραφιῶν, ὅπως εἶχε γίνει γενικὰ δεκτὸ ὡς σήμερα καὶ ὅπως ὑποστήριξα στὴν παραπάνω ἐργασία μου.

Συγκεκριμένα ἡ συγγρ. ἀποκαλύπτει ὅτι σὲ δύο ἀπὸ τὶς λιθογραφίες

συνυπεύθυνο τὸ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ.

26. Ὅπως ἀξίωσε π.χ. ἡ γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία γιὰ τὴν Ἑλλάδα: «Στὴν προπαγάνδα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὁ καθὼς πρέπει φαντᾶρος ὀφείλει νὰ ἔχει τὸ θάρρος νὰ ψεύδεται. Πρέπει νὰ εἶναι εὐφάνταστος!» (ΜΑ, φάκ. 65024/2 : Chefbesprechung 9/10.12.43).

του 'Ησαΐα υπάρχουν τὰ ὀνόματα δύο Ἰταλῶν ζωγράφων ποὺ ἀνήκαν στὸν κύκλο τῆς Ἀκαδημίας Καλῶν Τεχνῶν τῆς Βενετίας. Ἀνακάλυψε ἐπίσης στὸ Μουσεῖο τῆς Padova τὸ προσχέδιο τῆς μιᾶς ἀπὸ τις δύο αὐτὲς λιθογραφίες. Τὰ νέα αὐτὰ εὑρήματα ὀδήγησαν τὴ συγγρ. στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ λιθογραφίες ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ 'Ησαΐα δὲν ἔχουν γίνει ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ἀπὸ Βενετοὺς καλλιτέχνες, μὲ ἀνάθεση προφανῶς δική του. Στὸν 'Ησαΐα ὀφείλονται, κατὰ τὴ συγγρ., οἱ λεζάντες, ἢ ὑπογραφή του «καὶ ἴσως ἡ ἐπιζωγράφηση μὲ τὰ χρώματα» (σ. 283).

Ἡ τελευταία αὐτῆ ὑπόθεση νομίζω ὅτι πρέπει νὰ θεωρηθεῖ πιθανή, ἀφοῦ ὁ 'Ησαΐας, ὅπως ἔδειξα στὴν παραπάνω ἐργασία, εἶχε γνώσεις σχεδίου. Φαίνεται ὅμως, τελικά, ὅτι οἱ σχετικὲς γνώσεις του δὲν ἦσαν ἀρκετὲς γιὰ νὰ κάνει ὁ ἴδιος τις λιθογραφίες.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΠΠΑΣ